

BÜYÜKŞEHİRLERDE KIRSAL MAHALLE DENEYİMİ: AYVALIK ÖRNEĞİ*

Melike HANİKOĞLU¹
Nilüfer NEGİZ²

ÖZET

6360 sayılı Kanun ile birlikte illerin mülki sınırı ile büyükşehir belediyesi sınırı bütünleştirilmiş; bu sınırlar içerisinde kalan, kırsal/kentsel, şehir merkezine uzak/yakın, nüfusu büyük/küçük tüm belde ve köylerin tüzel kişilikleri son bulmuştur. 2020 yılının ekim ayında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa eklenen bir ek madde ile kırsal mahalle uygulaması başlamıştır. Uygulamanın nasıl yürütüleceğine dair ayrıntılar ise 15 Nisan 2021 tarihinde resmi gazetede yayımlanan Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği ile mevzuattaki yerini almış ve *mahalleden/kırsal mahalleye olan değişim*, çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Yönetmelik sonrası başvuru yapan ve onaylanan Ayvalık ilçesine bağlı; Bağyüzü, Akçapınar, Çakmak ve Çamoba mahalleleri çalışmanın sahası olarak seçilmiştir. Çalışmada, kırsal mahalle uygulamasına ilişkin, hizmetsel, yönetsel, ekonomik sorun ve aksaklıkların olduğu, Kırsal Mahalle Yönetmeliğinin içerik yönünden yetersiz olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 6360 Sayılı Kanun, Köy Yönetimi, Mahalle Yönetimi, Kırsal Mahalle, Ayvalık Örneği.

RURAL NEIGHBORHOOD EXPERIENCE in METROPOLITAN MUNICIPALITIES the CASE of AYVALIK

ABSTRACT

With the Law No. 6360, the administrative border of the provinces and the border of the metropolitan municipality have been integrated; The legal entities of all towns and villages within these borders, rural/urban, far/close to

* Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi bünyesinde yürütülen Yüksek Lisans Tezi Kapsamında Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince Desteklenmiştir. Proje Numarası: SYL-2021-8333.

¹ Melike Hanikoğlu, Lisansüstü Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, hanikoglumelike@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2556-6687.

² Nilüfer Negiz, Profesör, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, nilufernegiz@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4211-9689, (Sorumlu Yazar).

the city center, large/small population, have come to an end. In October 2020 with an additional article added to the Metropolitan Municipality Law No. 5216, rural neighborhood practice started. Details on how the implementation will be carried out have taken their place in the legislation with the Regulation on Rural Neighborhoods and Rural Settlement Areas published in the Official Gazette on April 15, 2021, and the change from neighborhood to rural neighborhood has been the subject of the study. Affiliated with the Ayvalık district, which applied and was approved after the regulation; Bağyüzü, Akçapınar, Çakmak and Çamoba neighborhoods were chosen as a study area. It has been concluded that there are many service, administrative, economic problems and disruptions, and that the Rural Neighborhood Regulation is insufficient in terms of content.

Keywords: *Law no. 6360, Village Administration, Neighborhood Administration, Rural Neighborhood, Ayvalık Example.*

1. GİRİŞ

1982 Anayasası'nın 127. maddesinde yer alan; “büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir” şeklindeki hüküm ile başlayan Büyükşehir Belediyesi uygulama deneyimimiz, 2000’li yıllarda başlayan reformlar ile hız kesmeden şekillenmeye devam etmektedir. 1984 yılında çıkarılan 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname büyükşehir belediyeleri konusunda ilk adım olup; bu Kanun Hükmünde Kararname ile İstanbul, Ankara ve İzmir’de büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Ardından 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu düzenlenmiş ve 2004 yılında büyükşehir belediyesi yönetimlerinin hukukî statülerinin düzenlenmesi ve buralardaki hizmetlerin plânlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesi için 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu yürürlüğe girmiştir. 1984 tarih ve 195 sayılı KHK istinaden 3 büyük ilde (Ankara, İstanbul ve İzmir) büyükşehir belediye yönetimleri kurulduktan sonra aynı yıl çıkarılan 3030 sayılı Kanun uyarınca 1986 ve 2000 yılları arasında; Adana, Bursa, Konya, Gaziantep, Kayseri, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin, Samsun ve Adapazarı’nda büyükşehir belediyesi kurulmuştur. 2004 yılı 5216 sayılı kanuni düzenlemenin ardından 2012 yılında 6360 sayılı On Üç ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı ilçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, mevcut 16 büyükşehir belediyesine; Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illeri, 6447 sayılı Kanunla da Ordu ili de eklenerek (R.G. 06.12.2012, No: 28489; R.G. 22.03.2013, No: 28595) büyükşehir belediyesi sayısı otuza ulaşmıştır. Böylece büyükşehir belediyesi statüsüne sahip belediye sayısı 30’a ulaşmış, toplam ülke nüfusunun %77’si büyükşehirlerde yaşar hale

gelmiştir.

Büyükşehir düzenlemesi temelde geleneksel köklere sahip olan kırsal alanda ciddi değişimleri de beraberinde getirmiştir. Bu kanun ile köyler mahalleye dönüşmüştür. 6360 sayılı Kanunla birlikte, büyükşehir belediye sınırı il mülki sınırlarına dâhil edilmiş ve bu yerlerde köyler mahalle olmuştur. 6360 sayılı Kanun, klasik kent hizmetlerine ek olarak kırsal hizmetleri de büyükşehir belediyesine sorumluluk olarak yüklerken; kırsala ve onun dönüşümüne ilişkin özel politika(lar) belirlememiştir. 2012 yılından bugüne uygulanan yeni büyükşehir modelinin uygulama sonuçları; yer yer sorunları, sıkıntıları ve doğal olarak da düzenlenmesi gereken yeni başlıkları gündeme taşımıştır. Bu süreçte en radikal değişim kırsal alanlarda yaşandığı için, hem ekonomik hem de sosyal boyutları ile halk ve idare nezdinde zorluklara yol açmıştır. Yöre açısından değerlendirdiğimizde; köy muhtarının mahalle muhtarına dönüşmüş ve birçok görevinin ortadan kalkmış olması, kırsal alanlar için temsil kaybı gibi okunabilecekken; eski köy yeni mahallelere kentin bir parçası olmalarının sonucu, çevre temizlik vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, iş yeri açma izni harcı, muayene, ruhsat ve rapor harcı, işgal harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, yangın sigortası vergisi, emlak vergisi gibi mali yükümlülüklerin gelmiş olması, kırsal alanlar için kentli olmanın mali sonucu olarak okunabilir. İdare açısından bakıldığında ise; büyükşehir belediyesi için kırsalın kentten farklılığını hizmet ve fiziksel anlamda kapatabilmek ve kentin parçası haline getirebilmek için üstlendiği hizmet yükünü, sürecin zorlukları arasında düşünebiliriz. Sonuç olarak geline nokta, 6360 sayılı kanun ile mahalleye dönüştürülen köylerle ilgili sorunların ortaya çıkması ve bu sorunların çözümünde büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin yetersiz kalması sebebiyle kırsal alanlar için yeni formüller devreye girmek zorunda kalmıştır. Bu yönde ilk adım 2020 yılında yapılan kanun düzenlemesi ve hazırlanan yönetmelikle birlikte hukuki alanda yerini almış “*Kırsal Mahalle*” uygulamasıdır.

Bu çalışmada, kırsal mahalle uygulaması hem teorik hem de saha bulguları ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. Kır ve Kırsal Alan

Kır veya kırsal alan tanımlaması yapılırken ulusların kent planlamaları, yerel yönetim anlayışları, yasaları gibi çeşitli değişkenler dikkate alınarak yapılmaktadır. Bu sebeple kır veya kırsal alan için genel geçer bir tanımlama yapılamamaktadır. Kentsel ve kırsal alanların nasıl tanımlandığı; kamu otoritesinin sunacağı hizmetlerin planlanması, bu

hizmetlerin içeriğinin belirlenmesi ve son olarak hizmetlerin sunulduğu konularında farklılıklar arz edeceği için önemlidir.

Türkiye’de kırsal kavramı, üretim şeklinin tarıma dayalı olması ve kent merkezlerine göre düşük nüfus dağılımı göstermesi gibi özelliklere göre tasnif edilebilir (Urry, 1995: 115). Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlükte kırsal; *az insanın barındığı daha çok kır durumunda olan yer* şeklinde tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr>). Kırsala yönelik ortak görüş, bölgelerin baskın kültürü, istihdam çeşitliliği ve fiziki yerleşim yerlerine bağlı farklılaşması yönündedir. Ceylan ve Somuncu (2018:1146,1147) ‘kırsal alan’ ve ‘köy’ kavramlarına ilişkin ilgili yazında yapılan tanımlamaları tablolar halinde sunarak köy ve kırsallığın farklı niteliklerini ortaya koyarken; Erdoğan, bir yerin kır ya da kırsal yerleşme olduğunun belirlenebilmesi için o yerin ekonomik, sosyal, kültürel ve demografik özellikleri ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgular (2009:42). Türkiye’de yasal düzenlemeler ve istatistikî çalışmalar kırsal alan tanımı açısından incelendiğinde, kırsal alanın temel özelliklerini yansıtan tek bir tanımın olmadığı söylenebilir. Kırsal alana ilişkin ilk tanımlamayı yapan 1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunudur. Bu kanuna ek olarak, kırsal alanlara yönelik mevzuatlar arasında; 3194 Sayılı İmar Kanunu, 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 6360 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile köy yerleşimindeki doğal alanları etkileyen Kıyı Kanunu sayılabilir. Erdoğan’ın ifadesiyle TÜİK, kır/kent ayrımının kesin olarak çizilmediği, nüfus sayımında il ve ilçe merkezleri dışında kalan yerlerin; hane halkı anketlerinde nüfusu 20.000’den az olan yerlerin ve tarım istatistiklerinde nüfusu 5.000’den az olan yerlerin kır olarak kabul edildiğini ortaya koymaktadır (2009:2).

Geray kırsal yerleşmeyi, işbölümünün zayıf kaldığı, ekonomik yapısı tarıma dayanan, akrabalık ilişkilerinin güçlü olduğu, yüz yüze komşuluk ilişkilerinin var olduğu, bu yönüyle kentsel topluluklardan ayrılan toplulukların ikamet ettiği yerleşmeler olarak tanımlamıştır (1975:45). Karakayacı’ya göre kırsal alanlar, kent merkezleri ile sınırlı iletişime sahip olan, ölçek ekonomileri yönünden kısıtlı sayıda, gelir dağılımı dalgalı olan, çoklu politik ve kültürel etkileşime sahip olan ve ekonomik ve toplumsal yapıyı oluşturan karmaşık bir yapıdan oluşmaktadır (2018:1). Son olarak, pek çok tanımlamanın mümkün olduğu kırsal alan için Sayın ve Çobanoğlu’nun; “nüfusun 20.000’nin altında ve düşük yoğunlukta olduğu, ekonomik faaliyetlerin genellikle tarım ve hayvancılık üzerinden yürütüldüğü, mülkiyet ve sosyal ilişkilerin yürütülen ekonomik faaliyetlere göre şekillendiği, kentsel

toprakların dışında kalan alanlar” biçimindeki tanımlaması (2017:544) konuyu biraz daha netleştirebilmektedir. 1988 yılından itibaren kırsal alana odaklanan ve çalışmalar yürüten OECD, kırsal alanları nüfus yoğunluklarına göre kategorileştirerek tanımlamıştır. İki aşamalı bir yaklaşımın olduğu tanımlamasında, yerel ölçekte nüfus yoğunluğu km²’de 150 kişinin altında ise kırsal olarak tanımlanmaktadır. Bir bölgede nüfusun %50’den fazlası kırsal alanlarda yaşıyorsa kırsallığı yoğun bölge, bir bölgede nüfusun %15-50 arası kırsal alanlarda yaşıyorsa önemli ölçüde kırsal bölge, bir bölgede nüfusun %15’inden daha azı kırsal alanlarda yaşıyorsa, kentselliği yoğun bölge şeklinde kategori altına alınmaktadır (DPT:2007-2013).

Kırsal alanların temel özellikleri şunlardır: (DPT:2001)

- Kent merkezleri ve küçük, orta ve büyük ölçekli ekonomilerle sınırlı etkileşim
- Dalgalı gelir dağılımı, ilerlemek için yüksek sermaye ihtiyacı
- Geçimleri için öncül olan tarım ve hayvancılık ve zanaatkârlık(el işçiliği)
- Ortak bir yerel kimlik, iklim, kültür, gelenek ve heterojen bir toplum yapısına sahip alanlardan oluşmaktadır.

3. Türkiye’de Yeni Bir Uygulama Olarak Kırsal Mahalle

6360 sayılı kanun ile kırsal alanda yaşanan ve yukarıda bahsedilen sorunlar üzerine yasa koyucu çözüm olarak yeni bir uygulamaya imza atmıştır. 16 Ekim 2020 tarihinde 7254 sayılı “Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’na ek madde getirmiş ve bu maddede aşağıda sunulduğu hali ile kırsal mahallenin tanımını yapmıştır:

“Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin en geç doksan gün içinde alacağı karar ile kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahalleler, kırsal mahalle kabul edilir.”

İlçe belediyesinin teklifi ve büyükşehir belediyesinin bu teklifi olumlu yönde değerlendirmesi sonucunda kazanılan “kırsal mahalle”

sıfatı, mahalle için bazı indirim ve muafiyetlerin uygulanmasını amaçlamaktadır. 5216 sayılı Kanunun ek 3. maddesinde bu muafiyetler açıkça belirtilmiştir:

“Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde; gelir vergisinden muaf esnaf ile basit usulde gelir vergisine tabi mükellefler tarafından bizzat işyeri olarak kullanılan bina, arsa ve araziler ile mesken amaçlı kullanılan binalar ve zirai istihvalde kullanılan bina, arsa ve araziler 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisinden muafır. Bu yerlerde, ticari, sınai ve turistik faaliyetlerde kullanılan bina, arsa ve araziler için emlak vergisi %50 indirimli uygulanır. Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde, 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken bina inşaat harcı ile imarla ilgili harçlar alınmaz; anılan Kanuna göre alınması gereken diğer vergi, harç ve harcamalara katılma payları %50 indirimli uygulanır. Bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret en düşük tarifenin işyerleri için %50’sini, konutlar için %25’ini geçmeyecek şekilde belirlenir. 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca bilanço esasına göre defter tutan mükellefler için bu fıkra da belirtilen muafiyet ve indirimler uygulanmaz.”

Kırsal mahalle ile ilişkili bir diğer güncel gelişme; “15 Nisan 2021 tarihinde 31455 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği”dir. Yönetmelikte, kırsal mahalle olmanın kriterleri; kırsal yerleşim özelliği, kent merkezine uzaklık mesafesi, belediye hizmetlerinden faydalanma düzeyi, gelişme alanına sahip olma, kırsal yapılaşmasının devamlılığı, geçim kaynağının tarıma dayalı olması, sınırları içinde tarım, orman, mera ve kışlak alanların önemli bir paya sahip olması ve ekonomisinin orman faaliyetlerine dayalı olması biçiminde belirlenmiştir (md.4/3). Uzaklık bakımından birbirine komşu olan mahallelerin, maddi ve sosyal bütünlüğü gerektirecek ihtiyaçlarının oluşması durumunda kırsal mesken alanlarında genişleme ya da daralma maddesi de yönetmelik kapsamındadır (Yılmaz, 2021:2). Yönetmelikte yer alan vergi oranlarında düşük payın ve ödeneklerin kolaylaştırılmasının, ilerleyen dönemlerde, kırsal mahalle olma teşvikini de arttırması beklenmektedir. Ancak kırsal esas alan yönetmelikte tüzel kişiliğe yer verilmemiştir. Kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan başlıklarıyla, dağınık yerleşkelerde yer alan meskenlerin birleştirilmesi esas alınmıştır. 6360 sayılı Kanun sonrasında, köylerin orta mallarının belediyeye geçmesi sonrasında bu malların geri verileceğine dair bir husus ise, yönetmelikte yer almamaktadır (Karalezli, 2021:1).

Kırsal mahalle uygulaması sürecinde gözlenen durum, eski köy yeni mahallelerde kentsel hizmetlere ilişkin mahalle sakinlerinin yaşadıkları aksaklıklardır. Bu durum büyükşehir belediyesi ve bu mahallelerin bağlı olduğu ilçe belediyesi arasındaki ilişkileri akla getirmektedir. Yerel idareler arasında (büyükşehir belediye ve ilçe belediye) görev aktarımına mevzuat salık vermekle birlikte; pratikte çok tercih edilmediği görülmektedir. Çalışma alanı özelinde sorun yaşanan konuların kentsel hizmetlerde yoğunlaşması nedeniyle öncelikli olarak bu konunun altının çizilmesi gerekli görülmüştür. Eski köy yeni mahalle ile gelen yeni düzen, büyükşehir belediyeleri için bu yerlerdeki ve kentin tamamında kentsel hizmetlerde bütünlük sağlamak adına yeni birimler kurulmasının yolunu açmıştır. 5216 ve 5393 sayılı kanunlar belediyelere ihtiyaca binaen idari teşkilat içerisinde çeşitli birimler kurmalarına olanak tanımaktadır. Sonuç olarak kırsal mahalle ve eski köy yeni mahallelerin sorunlarını çözebilmek, kentsel hizmetlerde bütünlük sağlayabilmek adına kurulan “Kırsal Hizmetler Daire Başkanlıkları” ve “Muhtarlık İşleri Daire Başkanlıkları” birimlerinden bu bağlamda bahsetmek gerekir. Çalışmanın alanı olan Balıkesir Büyükşehir Belediyesi özelinde bu iki birim hakkında temel bilgiler aşağıda sunulmaktadır.

Kırsal Hizmetler Daire Başkanlıklarının işleyiş ve usulleri *Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği* ile hazırlanmıştır. Yönetmelik, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 21. Maddesi ile 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15/b ve 18/m Maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır. Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı, Belediye Başkanına bağlıdır. Belediye başkanı, yetkilerini genel sekretere devredebilir. Başkanlık; Kırsal Alan Planlaması ve Kırsal Kalkınma Şube Müdürlüğü, Bitkisel Üretim ve Haller Şube Müdürlüğü, Hayvansal Üretim ve Mezbahalar Şube Müdürlüklerinden oluşur. Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığının faaliyet ve görevleri şunlardır (E.t.2.10.2022/ <https://www.balikesir.bel.tr/organizasyon-semasi-detay?id=24>):

- İl genelinde tarımı destekleyici proje ve programların sürdürülebilirlik ilkesine göre Belediye Meclisinin kararı üzerine anlaşmalara uygun olarak, dernekler, vakıflar, meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirmek,
- İl genelinde tarımı desteklemek amacıyla meslek kursları açmak,
- Sebze, meyve ve su ürünleri dâhil ürünleri halk menfaatlerinin korunmasını gözeterek denetimini yapmak,

- Modern pazar yerlerinin, kurulmasını ve işletilmesini, pazarlarda mallar üzerinde kalite ve hijyen denetimi yapmak, tüketicinin haklarını korumak,
- Tarımı desteklemek amacıyla bölgelere göre yağlı, lifli ve aromatik bitkilerin envanterini çıkarmak, pazarlamasına destek olmaktadır.

Yukarıda sıralanan faaliyet ve görevlerinden de anlaşılacağı üzere; Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlıkları, kırsalın mevcut durumunu iyileştirmek ve refah seviyesini arttırmak amacıyla kurulmuştur. Tarım ve hayvancılığı desteklemek, kalite kontrolü yapmak ve denetlemek, planların faaliyete geçmesine yardımcı olmak üzere başkanlığa bağlı müdürlükler bulunmaktadır. Muhtarlık İşleri Daire Başkanlıkları, Büyükşehir Belediyelerinin bünyesindedir. Başkanlık; İdari İşler Şube Müdürlüğü ve Muhtarlık İşleri Şube Müdürlüğünden oluşmaktadır. Muhtarlık İşleri Daire Başkanlığının faaliyet ve görevleri şunlardır (E.t.2.10.2022/<https://www.balikesir.bel.tr/organizasyon-semasi-detay?id=30>):

- Muhtarlık bilgi sistemini oluşturmak, bilgi sistemi kapsamında muhtarların iletişim bilgilerini, ihtiyaç ve taleplerini, mahalleye götürülen hizmetleri diğer bilgilerin kaydını oluşturmak, bu konuda Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile ortak birliktelik sağlamak
- Muhtarların iletmiş talep ve önerileri çeşitli vasıtalar ve şekillerle almak,
- Alınan talep ve önerileri önem derecesine göre sıralayıp ilgili birimlere ulaştırmak,
- Mahallelerin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve problemleri çözmek adına bütçe imkânları doğrultusunda aynı ve nakdi yardımda bulunmak,
- Belirli aralıklarla Belediye Başkanı öncülüğünde, muhtarları bilgilendirme toplantıları düzenlemek,
- İçişleri Bakanlığının "www.muhtar.gov.tr" uzantılı internet sitesi üzerinde yapılacak talep ve önerileri kurumsal kullanıcı vasıtasıyla takip etmek,
- İçişleri Bakanlığından veya Valilikten bu konuda gelen yazıları Genel Sekretere, Kaymakamlıklardan gelen yazıları

Genel Sekreter Yardımcısına sunmak ve direktifleri çerçevesinde gereken tedbirleri almaktır.

Sonuç olarak Muhtarlık İşleri Daire Başkanlıkları, muhtarların iletişim bilgilerini kaydetmek, mahalleler ve muhtarların ihtiyaçlarını temin etmek, muhtarlar ile belediye arasında aracı bir rol üstlenmek ve işlemleri hızlandırmak, belediyenin içerisindeki ilgili müdürlüklerle iletişim halinde olmak sorumluluklarını üstlenmiştir.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir statüsünü almış ve ilin bütün sınırları Büyükşehir Belediyesi sınırlarına dahil edilmiştir. Büyükşehir Belediyelerinin görev, yetki ve sorumlulukları ana hatları ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. ve 11. Maddesi, 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. ve 15. Maddesi ile 5018 sayılı Kanununda sayılmaktadır. Bu kapsamda, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. Maddesi gereği Büyükşehir Belediyesinin başlıca görev, yetki ve sorumlulukları:

- İlçe (...) (2) belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak,
- Çevre düzeni planıyla uyumlu olmak kaydıyla, büyükşehir belediyesi sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar planı yapmak, yaptırmak veya onaylayarak uygulamak,
- Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar planlarını, parselasyon planlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak,
- Büyükşehir bünyesinde yer alan işyerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,
- Coğrafi kent bilgi sistemlerini kurmak,
- Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri, ilçe merkezine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak veya yaptırmak,
- Büyükşehir ulaşım ana planını yapmak veya yaptırmak,

- Sürdürülebilirlik ilkesi gereğince su havzaları, tarım alanlarının korunması, ağaçlandırma yapmak, gayrisihhi işyerlerini, eğlence merkezlerini kentin belirli alanında toplamaktır.

5393 sayılı Belediye Kanununun 14. Maddesine göre görev, yetki ve sorumlulukları:

- İmar, su, kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı; zabıta, itfaiye gibi acil yardım; şehir içi trafik; defin ve mezarlık gibi kent için gerekli hizmetleri yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler,
- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç, malzeme ihtiyaçlarının teminini sağlar, mabetlerin bakım ve onarımını yapabilir,
- Gerekğinde sporu desteklemek amacıyla aynı ve nakdi yardımda bulunmaktır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar. Hizmetlerin yerine getirilmesinde ihtiyaç önceliği esastır. Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir. Buna göre madde 15 kapsamında görev, yetki ve sorumlulukları:

- Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak,
- Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,
- Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek,
- Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya

kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesis etmek,

- Borç almak, bağış kabul etmek. Gayrisihhi müesseseler ile umuma açık eğlence yerlerini ruhsatlandırmak,
- Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işletirmek,
- Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmaktır.

4. Kırsal Mahalle Uygulaması: Ayvalık Örneği

4.1. Araştırma Alanı Hakkında Bilgiler

Araştırma alanı olarak Balıkesir ilinin Ayvalık ilçesinin mahalleye dönüşen köyleri seçilmiştir. Ayvalık ilçesi, 1928 yılında kurulmuştur. Ayvalık Belediyesi, Balıkesir Büyükşehir'ine bağlı bir ilçe belediyesi olarak faaliyetlerini yürütmektedir. 6360 sayılı Kanunla Balıkesir İlinin büyükşehir kimliği kazanmasıyla Ayvalık ilçesi 2014 yılı Mart yerel seçimlerinin ardından büyükşehir ilçe belediyesi statüsü kazanmıştır. Bu kapsamda belediye ile yürütülen ulaşım, su ve kanalizasyon, hal ve mezbahaların işletimi ve denetimi, caddelerin asfaltlanması, bakımı, onarımı ve temizliği gibi önemli görevler Balıkesir Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir. Buna paralel olarak Balıkesir Büyükşehir Belediyesine devredilen hizmetlerden elde edilen gelirler ile genel bütçe gelirlerinden alınan transferlerin %30'u Balıkesir Büyükşehir Belediyesine, %10'u da Balıkesir Su ve Kanalizasyon idaresine verilmiştir (E.t.3.10.2022/<https://ayvalik.bel.tr/2020-2024-YıllarıStratejik-Plan>).

Ayvalık ilçesi, Balıkesir'in en batısında, Ege Denizi kıyısında bulunan ilçe, Türkiye'nin en önemli turizm merkezlerinden biridir (<https://balikesirkentkonseyi.org>). Ayvalık ilçesinde dağlar denize dik uzandığından kıyıları engebelidir. Bu kıyıları boyunca burunlar ve koylar meydana gelmiştir. 100 km'den fazla kıyı şeridi olan ilçenin yüzölçümü 285 km², nüfusu ise yaklaşık 65.000'dir. Ayvalık ilçesinde ekonomi turizm ve tarıma dayalıdır (E.t. 3.10.2022/<https://ayvalik.bel.tr/2020-2024-Yılları-Stratejik-Plan>).

4.2. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Araştırma Soruları

Araştırmanın temel amacı kırsal mahalle statüsüne geçiş deneyiminin yaşandığı Ayvalık örnekleminde, sürecin işleyişi ve mahalle sakinlerinin deneyimleri bağlamında bir durum analizi ortaya koymaktır. Yeni bir uygulama olması, bu uygulamanın yerinde incelenmesi ve halkın tutumlarının ölçülmesi bağlamında, araştırma önem arz etmektedir. Araştırmanın temel soruları şunlardır: 1: 6360 sayılı Kanun'un kırsal yaşam üzerindeki etkileri nelerdir?, 2: Yöre halkının kırsal mahalle uygulamasına ilişkin farkındalığı nasıldır?, 3: Kırsal mahalle uygulamasından deneyimler nelerdir?. ve 4: Kırsal mahalle uygulamasından beklentiler nelerdir?.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Balıkesir'in Ayvalık ilçesine bağlı 16 mahalle³, kırsal mahalle statüsüne başvuruları ve onaylanmaları sebebiyle bu çalışmada evren olarak belirlenmiştir. Evreni oluşturan toplam 16 mahalleden; Bağyüzü, Akçapınar, Çamoba ve Çakmak mahalleleri, merkeze uzak/yakın olma durumları ve nüfusları gözetilerek, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma evreninde yer alan 16 mahallenin toplam nüfusu (toplam evren) 6.604'tür. Bu evrenden merkeze uzak ve nüfus olarak kalabalık olan 2 kırsal mahalle (Bağyüzü ve Akçapınar) ile kent merkezine yakın ve nüfusu kalabalık olan 2 kırsal mahallenin (Çakmak ve Çamoba) toplam nüfusları 3349'dur. Buna göre; araştırmanın amacı doğrultusunda ve belirlenen uzaklık kriteri dahilinde %95 güven aralığında evren büyüklüğünü yansıtacak örneklem büyüklüğü 370 olup; çalışmada 375 katılımcıya ulaşılmıştır.

Ölçme aracı olarak kullanılan anket formu, dört bölüm ve toplam 46 sorudan oluşmaktadır. Anketler, 1-14 Temmuz 2021 tarihleri arasında gönüllük esaslı çerçevesinde ve yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma pandemi şartları içinde yürütüldüğü için; mahalle ve katılımcı sayıları araştırmanın sınırlılığını belirlemiştir.

³ 2.12.2020 tarihinde Ayvalık Belediye Başkanlığı Meclis Kararlarında 252 sayılı Karar ile kırsal mahalleler olarak belirlenmesi oybirliğiyle kabul edilmiştir (E.t.3.10.2022/ <https://ayvalik.bel.tr/mecliskarar/02-aralik-2020-tarihinde-alinan-meclis-kararlarina-ait-karar-ozetleri/>).

Tablo 1: Mahallelerin Uzaklık ve Mesafeleri

Kırsal Mahalleler	İlçeye yaklaşık uzaklığı	Nüfusu
Akçapınar Mahallesi	22 km	1.112
Bağyüzü Mahallesi	32 km	653
Çakmak Mahallesi	21 km	757
Çamoba Mahallesi	19 km	827

Kaynakça: <https://birini.tuik.gov.tr/medyas/e.t.13.12.2021>

4.4. Araştırmanın Bulguları

Araştırma sonucunda edinilen bulgular, tanımlayıcı ve diğeri bulgular başlıkları altında sunulmuştur.

4.4.1. Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmada kullanılan soru formu, çalışmanın konusu ve amaçları bağlamında araştırmacılar tarafından oluşturulmuş ve güvenilirlik testi anlamlı olarak saptanmıştır.

Tablo 2: Güvenilirlik İstatistiđi

Cronbach'ın Alpha	Standartlaştırılmış Ögelere Dayalı Cronbach's Alpha	Değişken Sayısı
,767	,768	28

Araştırma kapsamındaki mahallelerde katılımcıların %42,9'u kadın, %57,1'ni erkekler oluşturmaktadır. Bu ayrım köyler arasında farklılık gösterse de, toplam katılımcı içinde kadın-erkek katılımcı sayısının dengelendiği görülmektedir. Görüşmeler sırasında, kadınların erkeklere göre çekimsiz oldukları gözlenmiş ve eğitim durumlarını gerekçe göstererek konuya dair fazla bilgilerinin olmadığı aktarılmıştır.

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Geçerli Yüzde
Kadın	161	42,9
Erkek	214	57,1
Toplam	375	100,0

Ankete katılan halkın, %25,1'i 18-30 yaş grubunda, %31,5'i 31-45 yaş grubunda, %18,9'u 46-56 yaş grubunda ve %24,5'i 55 yaş ve üzeri olduğu dağılımdan anlaşılmaktadır. Değerlere göre en çok katılımı 31-45 yaş, orta yaş nüfusu oluştururken ikinci sırayı ise 18-30 yaş grubundaki, genç nüfus takip etmektedir. Genç ve orta yaş gruplarında katılımın daha fazla olmasının sözü geçen mahallelerin göç vermemesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Yaş Dağılımı

Yaş	Sayı	Geçerli Yüzde
18-30 yaş	94	25,1
31-45 yaş	118	31,5
46-56 yaş	71	18,9
57 yaş ve üstü	92	24,5
Toplam	375	100,0

Katılımcıların %2,4'ü okur-yazar değil, %63,5'i ilköğretim mezunu, %15,7'si ortaokul mezunu, %13,1'i lise mezunu, %1,9'u üniversite mezunu, %3,5'i lisans mezunudur. Eğitim açısından tablonun düşük eğitim seviyesinde kalması, eğitim imkânları ile ilgili olduğu kadar; özellikle orta üstü yaş grubu katılımcıların ilköğretim düzeyinde eğitimde kalmış olmaları ile ilişkilendirilebilir. Sahada eğitim durumu ile ilişkili olarak, ilçeye uzak olan kırsal mahallelerde köy okullarının varlığını koruyamamış ve kapanmış olduğu gözlemlenmiştir. Eğitim bu yerlerde taşınabilir eğitimle (Ayvalık merkezde) devam etmektedir. Araştırma kapsamında sözü geçen mahallelerde yüksek lisans mezunu eğitim düzeyinde kişilere rastlanmamıştır.

Tablo 5: Katılımcıların Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Sayı	Geçerli Yüzde
Okur-yazar değilim	9	2,4
İlkokul mezunu	238	63,5
Ortaokul mezunu	59	15,7
Lise mezunu	49	13,1
Yüksekokul mezunu	7	1,9
Lisans mezunu	13	3,5
Toplam	375	100,0

Katılımcılar arasında meslek açısından en büyük yüzdeyi ev hanımları oluşturmaktadır. Kadınların kırsalda ücretsiz aile işçisi olarak çalışıyor olmaları; onların ekonomik olarak görünürlüklerini engellemektedir. İkinci büyük yüzdeyi de çiftçi grubundan oluşmaktadır. Bu durum araştırma alanında kırsal kesimde tarım ve hayvancılığın önemini sunmaktadır.

Tablo 6: Katılımcıların Meslek Dağılımı

Meslek Dağılımı	Sayı	Geçerli Yüzde
Memur	7	1,9
İşçi	22	5,9
Çiftçi	132	35,2
İşsiz	1	,3
Öğrenci	11	2,9
Esnaf	19	5,1
Serbest meslek	21	5,6
Ev hanımı	147	39,2
Emekli	11	2,9
Diğer	4	1,1
Toplam	375	100,0

Katılımcıların çoğunun ev hanımı olması çiftçilerinde düzenli bir aylık gelir seyrinin olmaması, tablodan da görüldüğü üzere düşük gelir seviyesinin nedeni olarak görülebilir. Yine başka bir gerekçe olarak, geçim kaynaklarının büyük çoğunluğunun tarıma dayalı olması ve yıllara göre hasat verimliliğinin değişkenlik göstermesi, gelirlerin dönemsel olmasına ve düşük seviyede yansımaya neden olmaktadır.

Tablo 7: Katılımcıların Aylık Gelir Dağılımı

Aylık Gelir Dağılımı	Sayı	Geçerli Yüzde
Gelir yok	26	6,9
3.000-4.000TL	65	17,3
4.001-7.000TL	25	6,7
7.001 ve üzeri	2	,5
Toplam	375	100,0

4.4.2. Diğer Bulgular

Anket formunda katılımcılara köylerin mahalle olduktan sonra süreç içerisindeki durumları ve memnuniyet düzeylerini ölçmek için sorular hazırlanmıştır. Köylerin, mevcut süreçten nasıl etkilendiğini anlamak bu çalışma için önem arz etmektedir. Tablo 8’de, anket formunda bulunan ifadelere yönelik ölçek ortalamaları ve ifadelere ilişkin frekans ve yüzde değerleri birlikte sunulmaktadır.

Tablo 8: 6360 İle Mahalle Deneyimi

	Sayı	Kesinlikle Katılıyor m/ Katılıyor m %	Kesinlikle Katılmıyor m/ Katılmıyor m %	Ort.	St. sapma
1)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, Büyükşehir Yasası ve kuralları uygulandığı için hayvancılık ile uğraşanlar zorlanmaktadır.	375	263 79,7	43 11,5	1,6267	1,07938

2)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, ortak kullanılan tüm mallar, meralar ve taşınmazların belediyeye geçmesi bizleri olumsuz etkiledi.	375	319 85,1	30 8	1,5333	,95813
3)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, yaşam maliyetleri pahalı hâle geldi.	375	362 96,5	10 2,6	1,2293	,62110
4)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, köy geleneğimiz bozuldu.	375	253 67,5	114 30,4	2,1973	1,50880
5)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, tarım ve hayvancılık yapmakta zorlanan köylü kentlere göç etti ve nüfusumuz azaldı.	375	92 24,5	278 74,1	3,8533	1,60791
6)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, köy tüzel kişiliğinin kalkması bizleri olumsuz etkiledi.	375	318 84,8	36 9,6	1,4907	1,00229
7)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, kentsel hizmetlere erişim konusunda kolaylık sağlandı.	375	153 40,8	175 46,7	3,0187	1,39984
8)Mahalle statüsüne geçilmesi kentlere göçü azalttı.	375	14 3,7	351 93,6	4,0373	,66517
9)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, mahalleli olarak bize imkânlar sağlandı.	375	128 34,1	196 52,3	3,1680	1,30856
10)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, tarım ve hayvancılık konusunda önem arttı, çiftçilere ekonomik olarak yardım sağlandı.	375	66 17,6	243 64,8	3,5547	1,04271
11)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, köyümüzde altyapı hizmetlerinde iyileşme yaşanmıştır.	375	146 38,9	201 53,6	3,2027	1,31486

12)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, köyümüzde ekonomik destek alanında iyileşme olmuştur.	375	32	8,5	332 88,6	4,0773	,93185
13)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, köyümüzde istihdam imkânları yaşanmıştır.	375	24	6,4	342 91,2	4,1840	,86263
14)Köy statüsünden mahalleye geçmek, bizlere kentli olmak adına olumlu katkılar sağladı.	375	79	21,1	246 65,6	3,6453	1,20586
15)Köy statüsünden mahalleye geçiş köy halkının oylaması ile yapılmalıydı.	375	349	93	9 2,4	1,3253	,69818

(1-1,99=Kesinlikle Katılıyorum. 2-2,99=Katılıyorum. 3-3,5=Kararsızım. 3,5-4,5=Katılmıyorum. 4,5-5,00=Kesinlikle Katılmıyorum.)

Katılımcılar tarafından “katılıyorum” olarak ifade ettikleri/destekledikleri ve ölçek ortalamalarında öne çıkan ifadeler şunlardır:

“Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, yaşam maliyetleri pahalı hale geldi.”(Ort.1,2293) Katılımcılar, köy yaşamında geçimlerini daha kolay sağlarken; mahalle statüsüne geçmeleri ile geçim sıkıntısı, üretimde durgunluğa sebebiyet vermiştir. Büyükşehir belediyesine geçmeleriyle birlikte, köy yaşantısını canlı tutan tarım ve hayvancılıkta ciddi oranda azalmaya başlamış mera, otlak, ahır alanları arayışı da başlamıştır. Yem, gübre fiyatlarının artması çiftçilere üretim yapmak konusunda tereddüt oluşturmuştur. Halen devam etmekte olan pandeminin yarattığı zorluk üretime ket vuran bir sebep olarak katılımcıların zorlukları arasındadır.

“Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, köy tüzel kişiliğinin kaldırılması bizleri olumsuz etkiledi.”(Ort. 1,4907) Köylüler eski statülerinde, hizmetlerin sorunsuz ve düşük ücretle yerine getirildiğini ancak şu anda sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

“Köy statüsünden mahalleye geçiş köy halkının oylaması ile yapılmalıydı.”(Ort. 1,3253) Katılımcılar, 6360 sayılı Kanunun yürürlük aşamasında detaylı olarak kendilerine anlatılması gerektiğini ve bir referandum ile fikirlerinin alınması gerekliliğini geçmişe dönük bir serzeniş biçiminde ifade etmişlerdir.

Katılımcılar tarafından “katılmıyorum” olarak ifade ettikleri/desteklemedikleri ve ölçek ortalamalarında öne çıkan ifadeler şunlardır:

“Mahalle statüsüne geçilmesi kentlere göçü azalttı.”(Ort.4,0373) Çalışma kapsamındaki mahallelerin nüfusları oldukça yüksek ve büyükşehir ya da diğer illere yönelik bir göç vermediği katılımcılardan öğrenilmiştir.

“Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, köyümüzde ekonomik destek alanında iyileşme olmuştur”(Ort.4,0773). Katılımcılar mahalle statüsüne geçmenin onlar için bir yarar getirmediğini tam aksine birçok sorunu beraberinde getirdiğini aktarmışlardır. Mahallelerde herhangi bir ekonomik teşvik ya da yatırımın şu ana kadar olmadığını ifade eden katılımcılar; genç nüfusun hala köy/mahalle/kırsal mahallelerinde fazla olduğunun ancak bu mahallelerde iş olanaklarının da yok denecek kadar az olduğunun altını çizmişlerdir.

“Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, köyümüzde istihdam imkânları yaşanmıştır.”(Ort.4,1840) Çalışma kapsamındaki köylerde istihdam imkânları açısından bir iyileşmenin olmadığı ifade edilmiştir.

Ankette katılımcılara, köylerin mahalle olma sürecinden sonra güncel yönetmelikle getirilen “kırsal mahalle olma” durumu ve halkın bu konudaki düşüncesini anlamaya yönelik 11 adet açık uçlu düzende soru yöneltilmiştir. Açık uçlu olarak yöneltilen sorular, verilen yanıtlar bağlamında kodlanarak istatistik paket programına girilmiş ve böylece sonuçlar sayısal olarak da ifade edilebilmiştir.

Tablo 9: Kırsal Mahalle Hakkında Bilgi Düzeyini Tespit Etme Durumu

İfade	Frekans	Geçerli Yüzde
Evet	31	8,3
Medya aracılığıyla	20	5,3
Çevre aracılığıyla	10	2,7
Hayır	344	91,7
Toplam	375	100,0

Katılımcıların genel itibarıyla kırsal mahalle kavramını daha önce duymadıkları ve bu konuya dair bir bilgilerinin olmadığı gözlenmiştir. Mahalle muhtarları da benzer biçimde bu konuyu ayrıntılı bir şekilde bilmediklerini ve sadece bu kimliği kazandıklarını ifade etmişlerdir. “Evet” cevabını veren %8,3'lük kesim, kavramın tam anlamıyla

manasını bilmemesine rağmen; ‘‘kırsal mahalleye dair duyularının; %5,3’ünün medya aracılığıyla; %2,7’sinin ise çevre aracılığıyla olduğunu ifade etmişlerdir. Kırsal mahalle olmanın imkânları ya da dezavantajlarının ne olacağı konusunda katılımcılar çekimser yaklaşmıştır. Bu durum, konunun kavram olarak bir kanal ile duyulmuş olsa da; içeriğinin ne olduğu konusunda katılımcıların yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir.

Katılımcılara, ‘‘kırsal mahalle olmak sizce köyünüzün mevcut sorunlarını çözebilecek midir?’’ sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların %39,5’i evet, %11,5’i kısmen ve %49,1’i hayır cevabını vermişlerdir (Tablo 10). Kırsal mahalle beraberinde vergilerde muafiyetler de getirdiğinden; katılımcıların bazıları, köy statüsü ve durumu olmasa da iyileşme görüleceğini düşünmektedir. Bazı katılımcılar ise, vergilerdeki çeşitli indirimlerin yeterli olmayacağını düşünerek, bu uygulamanın olumlu bir tarafı olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 10: Kırsal Mahalle Olmanın Sorunlara Karşı Çözüm Durumu

İfade	Frekans	Geçerli Yüzde
Evet	148	39,5
Kısmen	43	11,5
Hayır	184	49,1
Toplam	375	100,0

Araştırmadaki gözlemler doğrultusunda, çiftçilik ile uğraşan kesime sunulan, su, emlak ve katılım vergilerindeki %50 indirim çiftçiler için bir kolaylık sağlayabilecektir. Bu anlamda, kırsal mahalle statüsü maddi sorunlara kısmen de olsa çözüm sunabilecekken; kentsel nitelikli zorunlu hizmetlerdeki uygulama ve denetleme eksikliklerinin hâlen devam ettiği de yine tespit edilen bulgular arasındadır.

Tablo 11: Mevcut Düzenlemenin Yeterlilik Durumu

İfade	Frekans	Geçerli Yüzde
Evet	155	41,3
Kısmen	32	8,5
Hayır	188	50,1
Toplam	375	100,0

Katılımcılara, ‘‘mevcut düzenleme bu haliyle sizce yeterli midir?’’ sorusuna, %41,3’ü evet, %8,5’i kısmen ve %50,1’i hayır cevabını vermişlerdir. Katılımcılar, düzenlemenin eski köy statüsünü

aratmayacak şekilde ilave maddelerin eklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Mevcut düzenlemenin kırsal kesime yönelik olumlu bir adım olduğunu ancak, adımlarda eksiklikler olduğu da aşikârdır. Katılımcılar, yetkililerin sahada gözlem yaparak, raporlar ile uygulama sürecindeki zorlukların gözlenmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Katılımcıların, ‘‘mevcut düzenleme yeterli değilse nedeni nedir?’’ sorusuna verdikleri yanıtlarda öne çıkan konular; %16,5 ile vergilerin alımı, %14,9 ile hizmet eksikliği ve %11,2 ile köy kimliğinin kırsal mahalle kimliğine dönüşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sahadaki gözlemler ve katılımcıların ifadeleri doğrultusunda, mahallelerde temel hizmetlerin görülmesi konusunda sorunlar yaşanmaktadır.

Son olarak katılımcılara, ‘‘kırsal mahalle statüsüne geçtikten sonra Büyükşehir ve ilçe belediyesinden beklentileriniz melerdir?’’ sorusu yöneltmiştir.

Tablo 12: Katılımcıların Büyükşehir ve İlçe Belediyesinden Beklentileri

İfade	Frekans	Geçerli Yüzde
Hizmet beklentisi	306	81,7
Ekonomik beklenti/istihdam	18	4,8
Sosyo-kültürel beklenti	25	6,6
Beklentim yok	26	6,9
Toplam	375	100,0

Tablodan anlaşıldığı üzere temel hizmetlerin beklenildiği ölçüde yerine getirilememesi katılımcılar için ciddi bir sorun oluşturmuştur. Büyükşehir Belediyesinin sorumluluk alanının geniş olması, hâkimiyeti altındaki tüm mahallelere hizmet erişimini eşit bir şekilde gerçekleştirmesinde –katılımcıların eleştirileri bağlamında- sorunlar yaşandığını karşımıza çıkarmaktadır. Örneğin, çalışma kapsamındaki Bağyüzü mahallesinin, Ayvalık merkeze uzaklığı 32 km ve yolları engebeli, rakımı yüksektir. Kış aylarında ulaşımda güçlük çektikleri tarafımıza ifade edilmiştir. Katılımcılar köy statüsündeyken, hizmetlerde eşit bir imkâna sahip olduklarını aktarmışlardır. Bu noktada, büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki görev ve yetki paylaşımı akla gelmektedir. Büyükşehir belediyesine nazaran ilçe belediyenin hizmetler konusunda daha çok sorumluluk alabileceği iki idare arasındaki mutabakat ile kanunda mümkün kılınmıştır. Sonuç olarak, köy statüsüne geri dönemeyeceklerinin bilincinde olan katılımcılar, temel hizmetlerin

gerçekleştirilmesi ve mahalle olmanın avantajlarına sahip olmaya dair istemlerini, beklentileri olarak ifade etmişlerdir.

Katılımcıların açık uçlu sorularla kırsal mahalle hakkında genel düşüncelerinin ortaya konulmasının ardından; kırsal mahalle uygulamasına dair tutumlarını ölçebilmek üzere 13 sorudan oluşan bir ölçek yöneltilmiş ve bu ölçeğe göre katılımcıların tutum ortalamaları, her bir ifadenin frekans ve yüzde değerleri tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo13: Kırsal Mahalle Tutumuna İlişkin Bulgular

	Sayı	Kesinlikle Katılıyor / Katılıyor n %	Kesinlikle Katılmıyor / Katılmıyor n %	Ort.	St. Sapma
1)Kırsal mahalle ile çeşitli indirimlerden(vergi)faydalanmak memnuniyet vericidir.	375	235 62,7	81 21,6	2,3867	1,12689
2)İlçe belediyeleri, kırsal mahallelinin talep ve şikâyetlerini Büyükşehir belediyesine etkin bir şekilde aktarabilmektedir.	375	32 8,5	68 18,2	3,1013	,63362
3)Kırsal mahalle ile çeşitli indirimler ve muafiyetler sayesinde tarım ve hayvancılıkta yüksek fayda sağlanmıştır.	375	69 18,4	195 52,0	3,3333	,91823
4)Kırsal mahalleye özgü bir yasa yapılmalıdır.	375	316 84,3	17 4,5	1,8933	,79054
5)Kırsal mahalle ile ilgili düzenlemeler halkın görüşleri dikkate alınarak genişletilmelidir.	375	364 97,1	10 2,7	1,2347	,64033
6)Kırsal mahalleye geçişle tarım ve hayvancılık konusunda makine/teçhizat/gübre gibi konularda yardım sağlanmalıdır.	375	357 95,2	11 2,9	1,2800	,68130
7)Kırsal mahalle olmak için aranan kriterler yeterlidir.	375	93 24,8	93 24,8	2,8773	,98973
8)Kırsal mahalle olduğumuz için Büyükşehir Belediyesi hizmetleri bize yeterince ulaşmamaktadır.	375	232 61,9	106 28,3	2,3280	1,35892
9)Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, mahalleli olarak bize imkânlar sağlandı.	375	29 7,8	342 91,2	4,4080	1,01667

11)Kırsal mahalleye geçişe rağmen halen daha altyapı hizmetlerinde sıkıntılar yaşanmaktadır.	375	253	67,5	88	23,4	2,189 3	1,2619 0
12)Kırsal mahalle statüsü tarım ve hayvancılık faaliyetlerini olumlu etkilemiştir.	375	40	10,6	197	52,5	3,450 7	,86655
13)Kırsal mahalleler olarak bize daha yakın ilçe belediyeleri ile daha yakın ilişkiler iyi olurdu.	375	298	79,5	18	4,8	1,856 0	,87176

Katılımcılar tarafından “katılıyorum” olarak ifade ettikleri/destekledikleri ve ölçek ortalamalarında öne çıkan ifadeler şunlardır:

“Kırsal mahalle ile ilgili düzenlemeler halkın görüşleri dikkate alınarak genişletilmelidir.”(Ort.1,2347) Katılımcıların kırsala dair gelecekte yapılacak düzenlemelerde yöre sakinlerinin görüşlerinin alınması gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Kırsal mahalleye geçişle tarım ve hayvancılık konusunda makine/teçhizat/gübre gibi konularda yardım sağlanmalıdır.”(Ort.1,2800) Katılımcılar, 6360 sayılı Kanun sonrasında tarım ve hayvancılık konusunda ciddi zararlarının olduğu aktarılmıştır. 6360 sayılı Kanun ve “kırsal mahalle yönetmeliği”nin katılımcıların yaşadıkları sorunları çözmek için yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcılar tarafından “katılmıyorum” olarak ifade ettikleri/desteklemedikleri ve ölçek ortalamalarında öne çıkan ifade; “Mahalle statüsüne geçilmesi ile birlikte, mahalleli olarak bize imkânlar sağlandı.”(Ort.4,4080) olmuştur. Köylülere ait olan malvarlıkların 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesine devredilmesi sonucunda, Pazar yerleri, mera alanları, köy odaları, köy kahvehaneleri, belediye binaları gibi yerler el değiştirmiştir. Katılımcılar bu değişikliklerden son derece rahatsız durumdadır. Yolların bozuk olması, çöplerin haftada bir gün alınması, ilaçlama yapılmaması, kanalizasyon bakımı olmaması, mahalle (köy) meydanlarına gereken önemin verilmemesi, çevre düzeni ve mezar temizliğinin olmaması, sosyal tesislerin kurulmaması gibi sorunların halen varlığını sürdürdüğü hem katılımcı ifadelerinden hem de araştırma sırasında sahadan gözlemlerle anlaşılmıştır.

5. SONUÇ

Çalışmada kırsal mahalle statüsüne başvuru yapmış ve onaylanmış olan Ayvalık ilçesine bağlı; Bağyüzü, Akçaçpınar, Çamoba ve Çakmak mahallelerinde mahalle sakinleri ile nicel olarak yürütülen

saha çalışmasının bulgularına yer verilmiştir. Bu saha çalışmasında, 6360 sayılı kanun sonrasında gelişmelerin neler olduğu ve kırsal mahalle uygulamasına yönelik algılar, temel konu başlıklarını oluşturmuştur.

Çalışmada 6360 sayılı kanunun kırsal yaşam üzerindeki etkilerine yönelik bulgular arasında şu tespitlere varılmıştır: 6360 sayılı kanun sonrasında, vatandaşın uzun süre alışık olduğu köy yönetimi alışkanlığını değiştirmesi kolay bir durum olmamıştır. Geçen bu süreçte köy idarelerinin ortadan kalkması, hizmetlerin büyükşehir tarafından yerine getirilmesi aksaklıklara yol açmıştır. Temel hizmetlerin zamanında karşılanmaması, ulaşım ve sağlık hizmetlerinde eksiklikler, itfaiye aracı ve gerekli ekipman olmayışı gibi sorunlar gözlemlenmiştir. Büyükşehir belediyesinin görev alanının genişlemesi, hizmet maliyetlerinin artmasına yol açarken; personel yetersizliği ve hizmetlerin aksaması gibi sorunlar, belediyelerin kırsal alanlara hizmet sunumunda güçlükler yol açmıştır.

Yöre halkının kırsal mahalle uygulamasına ilişkin farkındalığı konusunda edinilen tespitlerde; yöre halkının kırsal mahalle yönetmeliğine ve kırsal mahalle olduklarında uygulanacak indirimlerle ilgili bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında kırsal mahalle uygulamasından edinilen deneyimleri konusunda, yöre halkının vergi verecek olmaları endişe uyandırmış olsa da; indirimlerin uygulanacağı bilgisinin paylaşımı ile endişelerinin azaldığı gözlemlenmiştir.

Son olarak çalışmada kırsal mahalle uygulamasından yöre halkının beklentileri konusunda edinilen temel bulgu; kırsal mahallenin devamından öte yeniden köy kimliğine geri dönüş isteği olarak ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar kırsal mahalle uygulaması kırsal alana yönelik sorunlara çözüm olarak düşünülse de; bu uygulamanın tarafı olan yerel halkın (kırsalda yaşayanların) köy kültürü ve yaşantısına olan özlemleri görüşmeler sırasında sıklıkla vurgulanmıştır. Kırsal mahalle, köylüye ekonomik anlamda destek vermek adına yapılan bir düzenlemedir. Ancak köylünün, mahalle kimliğinin taşımak istemediği, “*vergi verelim ama köy kalalım, biz kırsal köy kalsak olmaz mı?*” gibi ifadeleri, bahsedilen bu özlemi gösterirken; mevcut düzenlemeyi içselleştirmediklerini de sunmaktadır.

KAYNAKÇA

Ceylan, S. ve Somuncu, M. (2018) Kırsal Alanların Dönüşümünü Kavramsal Bakımından Yeniden Düşünmek. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, ss.1141-1155.

- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), 2000. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2000. e.t.4.10.2022 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_KirsalKalkinma.pdf.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), 2007-2013. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, e.t. 4.10.2022 <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>.
- Erdoğan, M. (2009) Türkiye İçin Metropol ve Kır-Kent Tanımı Önerisi, yayınlanmamış TÜİK Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Geray, C. (1975). Türkiye'de Kırsal Yerleşme Düzeni ve Köy Kent Yaklaşımı, AÜ SBF Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 1, ss.1-22.
- Karakayacı, Ö. (2018). Bölge Planlamada Kırsal Alanların Önemini Yeniden Keşfetmek: Yeni Bölgeselcilik Perspektifinde Kuramsal Tartışmalar, Planlama Dergisi, Cilt: 28, Sayı:1, ss.42-51.
- Karalezli, G. (2021). Mahalle ve Köyün Birleştirilmesi İle Oluşan Yeni Birim: Kırsal Mahalleler, Kent ve Çevre Araştırmaları, Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, ss.50-61.
- Kayıkçı, S. (2009), Türkiye'de Kırsal Alan Yönetimi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- R.G. 06.12.2012, No: 28489,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm>.
- R.G. 22.03.2013, No: 28595,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm>.
- R.G. 15.04.2021, No: 31455,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm>.
- Sayın, E. Çobanoğlu, N. (2017), Türkiye'de Kırsal Alan Yönetimi: Biyoetik ve Biyopolitik Bir Değerlendirme, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 10, ss.540-554.
- Urry, J. (1995), Consuming Places, London: Routledge.
- Yılmaz, F. (2021), Büyükşehir Yönetimlerinde Bütünleşmeci Düzenlemelerin Kırsal Mahallelere Çok Boyutlu Etkisi, Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 54, Sayı: 2, ss.121-155.
<https://kkp.tarim.gov.tr/KKPdr2010-2013.pdf> e.t. 13.10.2021
<https://balikesirkentkonseyi.org/sayfa/cografyasi.html>, e.t. 20.01.2021.

<https://www.balikesir.bel.tr>, e.t.20.12.2021.

<https://sozluk.gov.tr/> e.t. 20.01.2021

<https://birini.tuik.gov.tr/medyas/> e.t.13.12.2021

<https://www.balikesir.bel.tr/organizasyon-semasi-detay?id=24/>
e.t.2.10.2022

<https://bacem.com.tr/sayfa/hakkimizda/> e.t.2.10.2022

<http://cmsapi.balikesir.bel.tr/> e.t.3.10.2022

<https://ayvalik.bel.tr/2020-2024-Yılları-Stratejik-Plan> e.t.3.10.2022

<https://ayvalik.bel.tr/mecliskarar/02-aralik-2020-tarihinde-alinan-meclis-kararlarina-ait-karar-ozetleri/> e.t.3.10.2022

5216 Sayılı Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr>.

5393 Sayılı Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr>.

7254 sayılı Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr>.